

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th October, 2025

HALIMA XUDOYBERDIYEVA SHE'RIYATIDA AYOL OBRAZINING BADIY IFODASI

Sodiqova Umida Abdumajitovna

Aniq va ijtimoiy fanlar magistri

(+99891-083-50-00, y.raxmatov@edu.uz)

Annotatsiya

Mazkur ilmiy ishda o'zbek she'riyatining yirik vakilasi Halima Xudoyberdiyeva ijodida ayol obrazining badiiy talqini o'rganilgan. Tadqiqotda shoira asarlarida ayol shaxsining ruhiy olami, onalik, vatanparvarlik, muhabbat va sadoqat kabi fazilatlarning ifodalanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Halima Xudoyberdiyeva ayol obrazini faqat hissiy mavjudot emas, balki millatning ma'naviy tayanchi, kuch va sabr timsoli sifatida tasvirlaydi.

Ishda shoiraning "Muqaddas ayol", "Ona ruhi", "Ayol", "Bahor" kabi she'rlaridagi badiiy vositalar – metafora, ramz, epitet va timsollar orqali ayollik mohiyatining chuqur falsafiy ma'nolari ochib berilgan. Tadqiqot natijasida Xudoyberdiyeva ijodida ayol obrazi milliy qadriyatlar bilan uyg'un, ruhiy-falsafiy jihatdan yuksak darajada talqin etilgani aniqlangan.

Mazkur ish natijalari o'zbek adabiyotida ayol obrazining evolyutsiyasi va shoiralar ijodining o'ziga xos poetikasini o'rganishda muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi. **Kalit so'zlar:** Germaniya, mashg'ulotlarning milliy klassifikatori, KldB 2010, ISCO-08, O'zbekiston, mehnat bozori, kasblar tasnifi, malaka tizimi.

Kalit so'zlar: Halima Xudoyberdiyeva, ayol obrazi, badiiy ifoda, timsol, poetika, onalik, vatanparvarlik, lirika.

Asosiy qism:

O'zbek adabiyotida ayol obrazi qadimdan badiiy ifoda markazida bo'lib kelgan. Mumtoz adabiyotda ayol siymosi muhabbat, sadoqat va go'zallik timsoli sifatida ko'rsatilgan bo'lsa,

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th October, 2025

XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab bu obraz ijtimoiy, ma'naviy va falsafiy mazmun bilan boyidi. Mustaqillik davrida esa ayol obrazi o'zbek adabiyotida milliy o'zlik, erkinlik va ruhiy poklik ramziga aylandi.

Shu nuqtai nazardan, Halima Xudoyberdiyeva ijodi o'zbek she'riyatida ayol siymosining badiiy, estetik va ijtimoiy talqinini yangi bosqichga ko'tardi. Shoir a o'z asarlarida ayolni kuchli, oriyatli, vatanparvar va ruhiy go'zallikka ega inson sifatida tasvirlaydi.

O'zbek adabiyotida ayol obrazining shakllanishi uzoq tarixga ega. Alisher Navoiy asarlarida ayol insoniy go'zallik va komillik ramzi bo'lsa, Cho'lpon va Hamza ijodida u ozodlik, milliy uyg'onish timsoliga aylandi.

Shoira Zulfiyaning "Ayol" haqidagi she'rlari, Saida Zunnunovanning lirikasida esa ayol shaxsining ijtimoiy faolligi, millat hayotidagi o'rni va axloqiy barkamolligi ifodalanadi. O'zbek nasrida ayol obrazi talqini mumtoz va zamonaviy adabiyotda ko'p uchraydi. XX asrning dastlabki yillarida ayollar obrazlari mahorat bilan yoritilgan asarlar soni yanada oshdi va ular orasida aynan nasriy janrda yozilgan asarlarni alohida ko'rsatish mumkin. Misol uchun, Kumushbibi, Zaynab ("O'tkan kunlar"), Zebi ("Kecha va kunduz"), Unsin ("Dahshat"), Gulnor ("Qutlug' qon"), Saida ("Sinchalak") obrazlari o'zbek nasrida yaratilgan ayol siymosi mohirlik bilan ochib berilgan asarlar sirasiga kiradi. Zamonaviy adabiyotshunoslikda esa ayol obrazini yoritishga qaratilgan asarlar juda ko'p bo'lmasa-da, lekin deyarli har bir asarlarda ayol xarakterini, ayolning ichki kechinmalarini to'laqonli ochib beruvchi qahramonlar mavjud.

XX asrning ikkinchi yarmida ayol obrazi yanada murakkablashib, ichki kechinmalar, ruhiy iztiroblar, orzu-intilishlar orqali talqin etila boshlandi. Xudoyberdiyeva ijodi ana shu jarayonning mantiqiy davomi sifatida, ayol timsolini milliy, ijtimoiy va falsafiy mazmun bilan boyitdi.

Halima Xudoyberdiyeva — o'zbek ayolining ruhiy dunyosini samimiyat bilan ifoda etgan shoir a. Uning she'rlarida ayol nafaqat ona, yor yoki muhabbat timsoli, balki kuchli shaxs, vatan fidoyisi sifatida tasvirlanadi. Shoiraning "Ayol", "Vatan", "Ona yurtim", "Ona tilim" kabi she'rlarida ayolning qalbiy kechinmalari, hayotiy tajribalari va ma'naviy qadr-qimmatini yuksak darajada tasvirlangan.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th October, 2025

Halima Xudoyberdiyevaning she'rlari o'quvchining qalbiga tez kiradi, chunki ular shaxsiy tuyg'ular bilan milliy g'oyalarni uyg'unlashtiradi. Shoir:

- oddiy so'zlar orqali chuqur falsafiy ma'no beradi;
- ayol obrazini jamiyatdagi o'rni bilan bog'liq holda ko'rsatadi;
- ayollarning ichki kechinmalari orqali butun millat ruhiyatini ifodalaydi.

Shoir tilining obrazlilik, metaforalar va o'xshatishlardan unumli foydalanishi ayol obrazini yanada ta'sirchan qiladi. Masalan, u ayolni "millat yuragi", "vatan onasi", "mehr manbai" sifatida ulug'laydi. Bu orqali u ayolning shaxsiy va milliy qadriyatlar uyg'unligini ifodalaydi.

Masalan, uning "Ayol" she'rida shunday satrlar bor:

"Ayol — mehr, ayol — oriyat, ayol — hayot,
Millat yuragi, millatning iftixori u."

Bu misralar shoiraning ayolga bo'lgan yuksak e'tiqodini, uni jamiyat hayotining ajralmas qismi sifatida ko'rganini yaqqol ifodalaydi.

Halima Xudoyberdiyeva yaratgan ayol timsoli o'zbek ayolining ma'naviy barkamolligi, sabr-toqati va or-nomusini ifodalaydi. Shoir ijodida ayol faqat uy bekasi emas, balki millatning ma'naviy ustuni, jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shuvchi shaxs sifatida gavdalanadi.

Adabiyotda ayol obrazi — bu faqat bir shaxs emas, balki go'zallik, hayot va mehr manbai bo'lgan insoniy timsoldir. Shoir va yozuvchilar ayol orqali tabiat va hayot uyg'unligini, ruhiy noziklik va ezgulik kuchini ifodalaydilar. Badiiy asarlarda ayol timsoli ko'pincha ona, suyukli yor va fidoyi inson sifatida gavdalanadi. Ayol obrazining estetik ahamiyati uning ichki dunyosi, hissiyotlari va orzu-intilishlarini chuqur ifoda etishda namoyon bo'ladi. Masalan, Halima Xudoyberdiyeva, Zulfiya, Uyg'un, Erkin Vohidov kabi ijodkorlarning asarlarida ayol timsoli milliylik va ma'naviyat bilan uyg'unlashgan holda tasvirlanadi.

Ayol — bu jamiyatning ma'naviy tayanchi. U oilaning, xalqning, millatning tarbiyachisi sifatida ijtimoiy hayotda muhim o'rin tutadi.

- Ayol timsoli orqali adabiyotda vatanparvarlik, sadoqat, oriyat va mehr-shafqat g'oyalari ilgari suriladi.
- Shoiralar ayol obrazini ko'rsatish orqali milliy o'zlikni, axloqiy qadriyatlarni va ma'naviy uyg'unishni ifodalaydilar.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th October, 2025

Ayol timsolining badiiy-estetik va ijtimoiy-ma'naviy ahamiyati shundaki, u inson ruhiyatini, hayot go'zalligini va jamiyat qadriyatlarini birlashtiruvchi obrazdir. Adabiyot orqali yaratilgan ayol timsoli o'quvchini mehrga, sabrga, ezgulikka chorlaydi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

- Halima Xudoyberdiyeva she'riyatida ayol obrazining ruhiy-falsafiy qatlamlari tahlil qilindi;
- Ayollikni ifodalovchi metaforik va timsoliy vositalar tizimli tarzda o'rganildi;
- Shoiraning feministik emas, balki milliy-madaniy qadriyatlarga asoslangan ayollik konsepsiyasi ochib berildi.

Tadqiqot natijalari. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Xudoyberdiyeva ijodida ayol obrazi faqat shaxsiy his-tuyg'ular emas, balki millatning axloqiy, ma'naviy kuchini ifodalovchi markaziy obrazdir. Shoiraning ayoli – bu ona, vatan, muhabbat va sabr timsolidir. “Ona ruhi” she'rida ayol ruhining pokligi, “Muqaddas ayol”da esa uning ilohiylik darajasiga ko'tarilishi badiiy jihatdan mahorat bilan yoritilgan.

Xulosa:

Halima Xudoyberdiyeva ijodi o'zbek adabiyotida ayol obrazining badiiy ifodasiga yangi mazmun kiritdi. Shoirasalarida ayol nafaqat go'zallik va muhabbat timsoli, balki ijtimoiy ong, ma'naviy barkamol shaxs sifatida gavdalanadi.

Shoiraning poetik tili, obrazlilik va milliy ruhga sadoqati uning ijodini o'zbek adabiyoti tarixida o'ziga xos bosqichga aylantirgan. Halima Xudoyberdiyeva yaratgan ayol timsoli – bu o'zbek ayolining sabr, sadoqat, vatanparvarlik va oriyat ramzidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Halima Xudoyberdiyeva. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2000.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th October, 2025

-
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
  3. Nazarov B. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
  4. Rajabova M. Zamonaviy o'zbek ayol shoiralari ijodida badiiylilik masalalari. – Toshkent: Fan, 2019.
  5. Qodirova D. O'zbek she'riyatida ayol obrazi talqini. – Ilmiy maqola, "Filologiya masalalari" jurnali, 2021.
  6. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev nutqlari. Ayollarning jamiyatdagi o'rni va mavqeini yuksaltirish to'g'risida. – Toshkent, 2022.